

UTDRAG - SITATER OM HVA ANDRE HAR GITT UTTRYKK FOR/STILT SPØRSMÅL OM UNDER SAKEN OG ETTER DOMMEN I HERREDSRETTE

UNDER SAKEN

En moderne skillingsvise

”Den offentlige eksponeringen av de siktede i Orderud-saken begrunnes med hensynet til rettssikkerhet, men kan like gjerne være et resultat av mediernes fortellerteknikker.”

...Selvransakelse: Når interessen for å stille ut de siktetes private sfære en gang dabber av, bør det gis rom for en selvransakende refleksjon både i politi og i medier. Får slike saker et eget liv der andre krefter overtar styringen enn de vi er tjent med?”

(Dagbladet, 22.07.1999: Et debattinnlegg av barnevernspedagog Jan Storø.)

Politi uten reform

...”Orderud-saken med tre drap under helt ekstraordinære forhold fant sted i Romerike politidistrikt som har større bemanning enn de fleste. Det er åpenbart at dette ikke har kompetanse og kapasitet til å forestå etterforskningen i en slik sak. Riktignok har de tilkalt teknisk bistand fra Kriminalpolitisen, men denne fungerer jo ikke særlig godt. Det tar seks måneder å sende glassprøver til Stockholm for analyse eller 3-4 måneder for fingeravtryksprøver. ... Det tar fire måneder før man setter i verk sporing av alle interessante telefoner, seks måneder før man søker etter drapsvåpen, og ennå er det sentrale vitnet som i fire og et halvt år var nærmeste overordnede for Anne Paust og gjennom privat omgang inngående kjent med familiens stridigheter, ikke blitt avhørt.

(VG, 13.11.1999; Innlegg ved h.r.advokat Terje Herrem.)

Orderud-saken

”Mediene er sterkt kritisert for hva de har skrevet og sagt i den såkalte Orderud-saken. Mye kan tyde på at kritikken i større grad burde vært rettet mot hva de ikke har skrevet eller sagt.

...Men det er ikke det faktum at tre personer ble brutalt myrdet som i seg selv gjør denne saken så spesiell. Det spesielle er at Anne Orderud Paust og henne avdøde ektemann Per Paust, i månedene før var utsatt for to attentatforsøk og hadde såkalt politibeskyttelse. ...Med Liland-saken og andre justismord som bakgrunn, viser det seg at en viktig forutsetning for rettssikkerhet er at det finnes noen utenfor påtalemakten som har ressurser, graver i kriminalsaker og stiller spørsmål ved politiets handlemåte. I Orderud-saken har mediene mer vært opptatt av hva politiet har visst enn hva de burde ha gjort.

.....Dersom politiet har rett i at motivet for attentatforsøkene og drapet ligger i striden om Orderud gård og at de siktede er de skyldige, så står vi vel overfor en skandale? Politiet feilet altså totalt i en av sine viktigste oppgaver – i å forhindre en forbrytelse.Det som da kan fremstå som det mest kritikkverdige er mediernes unnlattelsessynd; at de ikke forsøkte å finne ut hvordan det er mulig at en attentatmann får tre sjanser – om det var det som faktisk skjedde.

(Dagens Næringsliv, 04.01.2000; Journalist Alf Ole Ask)

Kriminaljournalistikken og Orderud-saken

”Alle vet det; politikere, kommunikasjonsrådgivere, journalister, reklamefolk, jurister. Vår meningsdannelse blir påvirket av mediernes virkelighetsfremstilling. Jo mer intens mediedekningen er, desto fastere blir meningene forankret – bevisst eller ubevisst – hos leserne og seerne.

Særlig gjelder dette ved omtale av de mest gruoppvekkende forbrytelser. Dette er et viktig utgangspunkt når vi i vårt land nå – som følge av den massive forhåndmtalen og kommentarene i Orderud-saken – igjen bør vurdere å lovregulere adgangen til slik mediedekning av straffesaker. Før hovedforhandlingen i Orderud-saken så vi at de forskjellige mediebedrifter hadde en lystig kappestrid i å røpe bevis som var fremkommet under etterforskningen, og gjerne med konkluderende kommentarer som trakk sterkt i retning av skyld eller uskyld. I vår tabloidiserte verden er det åpenbart at man i redaksjonene har funnet ut at dette selger, og da viker de fleste mothensyn.Det er verken hensynet til sin informasjonsplikt eller rettsprinsipper som er motiverende. Tvert imot er det den tabloidiserte medieverdens kamp for å slå avisen ”lenger oppe i Akersgata” som er drivkraften. Motivet fremstår reelt sett som svært vulgært når man skal vurdere det mot de viktigste rettsprinsipper som det nå trampes på.”

(Aftenposten, 28.04.2001; Kronikk v/advokat Dag Steinfeld)

Skulle ikke ha vært tatt ut tiltale

Ola Thune slaktet hele grunnlaget politi- og påtalemyndighetene bygger på i Orderud-saken: ”Påtalemyndigheten skulle ikke tatt ut tiltale i Orderud-saken. Saken er for dårlig belyst til å bli tatt opp til doms. Resultatet kan bli at skyldige går fri og uskyldige blir dømt.”

(Nettavisen, 12.06.2001; Ola Thunes kommentar da aktoratet og forsvarerne skulle starte sine prosedyrer.)

ETTER DOMMEN I HERREDSRETEN (IKKE RETTSKRAFTIG)

Orderud-dommen

”Skal en rett for all del utpeke noen dersom bevis mangler og indisier bygger på utsagn fra kriminelle personer og folk som delvis lever i narkotikarusens tåke? Må det bli slik at samfunnets ønske om å bli ferdig med en sak er så viktig, at kravet til bevis eller i hvert fall sterke nok indisier skal settes til side? I denne saken er det i og for seg ikke noe å si på straffeutmålingen. Men jeg synes det er veldig gode grunner til å tvile på om ekteparet Orderud i det hele tatt er skyldige. Jeg synes spesielt disse to, Veronica og Per Orderud, er dømt på tvilsomt grunnlag og tror for min del at de er helt uskyldige.”

(Fædrelandsvennen, 26.06.2001; Innlegg ved Ole Langeland)

Tvilens begunstigelse

”Det som gjorde det så lett å gjette utfallet i Orderud-saken, var sorenskriver Våpenstads behandling av gårdstvisten. Ved flere anledninger avfeide sorenskriveren forsvarerne i spørsmål som gjaldt denne tvisten, og spesielt hentydninger mot politiets etterforskning. Flere ganger kom det til åpne konfrontasjoner med forsvarerne her. Gårdstvisten var noe man ikke skulle legge for stor vekt på, ga Våpenstad irritert uttrykk for, tilsynelatende bekymret for framdriften i saken.

Når styringen blir så sterk at man nesten får følelsen av at retten eller deler av den har bestemt seg på forhånd, da går styringen for langt.

Men når gårdstvisten gjøres til hovedmotivet og den viktigste premisen for utfallet av dommen, begynner det virkelig å skurre. ... Man kan ikke både gi inntrykk av at gårdstvisten er av underordnet betydning og hevde at den er av aller største betydning.”

(Romerikes Blad, 29.06.2001; kommentator Steinar Brox)

En knusende dom?

”Det mest håndfaste bevis i saken – mange vil si det eneste – er at magasinet til det ene drapsvåpenet ble funnet hos den av de tiltalte som ble frifunnet for hovedanklagen. Hvis de dømte er skyldige er det virkelig et mysterium hvorfor de før de kvittet seg med drapsvåpenet, har tatt vare på dette magasinet og på finurlig vis fått det plassert hos Grønnerød.

Etter å ha lest Orderuddommen skal det godt gjøres å hevde at retten gjennom rasjonelle overveielser har ryddet all fornuftig tvil av veien. Har dommerne i for sterk grad følt suget fra lokalsamfunnet for å få en domfellelse og glemt at viktigere enn å få noen dømt er det å unngå at noen blir dømt uskyldig?”

(Dagsavisen, 02.07.2001; Kommentar ved Hallvard Bakke)

Etter Orderud-dommen

”Dommen var knusende, ja. Men den virker også svært spekulativ. Det skulle ikke være vanskelig å bygge opp en like sannsynlig indisielkjede som den dommen konstruerte, uten å knuse Orderud-paret.Man husker Christie-Evans-saken i England i 50-årene, der man på bl.a. den korrekte nabo Christies vitneprov dømte Evans til døden for noe rimeligvis masseorderen (som det senere viste seg) Christie hadde gjort. Dette sannsynlige justismord førte til opphevelsen av dødsstraffen i England. Herredsrettens vurderinger har ikke beroliget en med hensyn til at ikke et liknende forhold kan foreligge her. At så er tilfelle, skulle ikke være mer usannsynlig enn at en triviell gårdstvist skulle ha forårsaket så bestialske handlinger. Tvert imot. Vel så mange indisier kan synes å peke i retning av pur ondskap.”

(Aftenposten, 04.07.2001; debattinnlegg v/professor emeritus Egil A. Wyller)

Dikt om en dom

Bokanmeldelse av bygderoman fra Nes herredsrett, 22. juni 2001
Av Trond Våpenstad, debutant

Du snakker som den forfatteren du *ikke* er,
som den romanen du ikke kan skrive.

*Heng et våpen på veggen i første akt,
og noen vil bruke det i tredje, sa Tsjekhov.*

Du har hengt våpen, en sokk,
en falsk kontrakt og annet rask på veggene i Frogner grendehus.

Nå skal alt brukes mot dem.

Hvor mange tvilsomme gjenstander fra bygdelivet henger ikke rundt i norske grendehus?

Hva om man skulle bruke det mot dem alle?

Du snakker som om du kjenner historien bare fordi du kan slutten.

Snakk med livet, og det svarer i usammenhengende setninger.

De begynner et sted og ender i en helt annen gate.

Dit vil du aldri nå, og det vil romanen din ikke forstå.

(Dagsavisen, 10.07.2001; forfatter og jurist Cathrine Grøndahl.)

Rettsikkerhet for Orderud-tiltalte?

”Tre forhold er urovekkende:

- Mord er – for det første vitterlig skjedd, men ingen morder er funnet. Vi har sans for begrepet ”medvirkning”, men uten en identifisert drapsmann svekkes dets realitetsinnhold. En fundamental uklarhet oppstår når ”alibi” og ”motiv” dels knyttes til medvirkning, dels til et drap ingen er tiltalt for!
- Etterforskningen virker – dernest – ensidig knyttet til gårdstvisten; andre spor er ikke like iherdig fulgt opp.
- Endelig er dommen preget av en verbal sikkerhet som vi ikke kan se har dekning i dokumenterte fakta eller plausible tolkninger.Det virker ikke tillitvekkende å møte skråsikre formuleringer om skyld og motiv i en sak som er så oppsiktsvekkende usikker.”
- ”Dommeren uttrykte bare en ting: sin egen oppfatning av hva han tror er eller mener burde være folkets mening”.
- (*Aftenposten*, 18.09.2001; kronikk ved professor emeritus i statsvitenskap Thomas Chr. Wyller og studieinspektør, cand.real. Kari Bruun Wyller)

Retorikk og rettferdighet

”Jurister er opplært til, og gjør, mye rart på bakgrunn av tradisjon. Talemåter som ikke forstås av andre, er noe av dette. Men det betenkelige er at selve RETTEN blir avhengig av hvilken fargelegging dommerne er i stand til i sine ”romaner”. Tvilen har ikke gode kår i norske dommeres hoder.”

(*Aftenposten*, 29.09.2001; innlegg ved advokat/høyskolelektor Arne Haga)

Rettsikkerhet

”En sak er at norsk rettsvesen nok en gang demonstrerer større handlekraft enn dømmekraft. En annen sak er måten det hele foregår på. ...Likevel kan jeg ikke huske å ha sett noe som i det hele tatt nærmer seg et tilfredsstillende svar på hvorfor de tiltalte i Orderud-saken behandles som de gjør. Er dette et uttrykk for maktarroganse? Er det gått prestisje i saken? Er det noen som beskytter hverandre? Spørsmålene står i kø.

Finnes det politikere, pressefolk eller andre som kan rette søkelyset mot hva som egentlig har foregått i Orderud-saken, så ville det virkelig være på sin plass.

Rettsikkerhet er en umistelig verdi i et demokratisk samfunn. At det nå er grunn til å tvile på hvor god rettsikkerhet vi faktisk har her i landet, er uhyre alvorlig.”

(*Aftenposten*, 24.09.2001; innlegg ved Ole Jørgen Anfindsen, Enebakk)